

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.01.2016, sp. zn. 29 Cdo 3681/2014, ECLI:CZ:NS:2016:29.CDO.3681.2014.1

Číslo: 14/2017

Právní věta: S účinností od 1. 1. 2014 soud rozhoduje o návrhu žalovaného na složení jistoty na náklady řízení podle § 11 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, a to i v řízeních zahájených před uvedeným datem. Umožňuje-li právo cizího státu uložení povinnosti složit jistotu na náklady řízení zahraničním žalobcům, aniž složení jistoty vylučuje pro případ materiální vzájemnosti [tedy aniž obsahuje ustanovení obdobné § 11 odst. 2 písm. b) zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém], nelze z pouhé skutečnosti, že není známo, zda soudy tohoto státu od státních občanů České republiky či od českých právnických osob složení jistoty požadují, usuzovat na splnění podmínky materiální vzájemnosti podle § 11 odst. 2 písm. b) zákona č. 91/2012 Sb.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 26.01.2016

Spisová značka: 29 Cdo 3681/2014

Číslo rozhodnutí: 14

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Cizinci, Jistota

Předpisy: § 11 předpisu č. 91/2012Sb.
§ 123 odst. 2 předpisu č. 91/2012Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. 2. 2014, sp. zn. 12 Co 10/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 15. 10. 2013, č. j. 21 C 335/2013-127, Obvodní soud pro Prahu 3 zamítl návrh žalovaného, aby žalobci byla uložena povinnost složit jistotu za náklady řízení podle § 51 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním.

2. Vyšel přitom z prohlášení L. A. P., notářky a právní zástupkyně se sídlem S., podle kterého seychelský soud sice může uložit žalobci, který není seychelským rezidentem, povinnost složit zálohu na soudní poplatky a náklady řízení, navrhne-li to žalovaný a jsou-li pro to dobré důvody, nicméně podle znalostí notářky seychelské soudy v civilních sporech, kde žalobce je z České republiky a

žalovaný ze Seychel, obvykle zálohu na soudní poplatky a náklady řízení od žalobce nepožadují.

3. Soud prvního stupně na tomto základě dovedl, že uložení povinnosti složit jistotu podle § 51 odst. 1 zákona č. 97/1963 Sb. brání ustanovení § 51 odst. 2 písm. b) téhož zákona.

4. Městský soud v Praze v záhlaví označeným usnesením změnil k odvolání žalovaného usnesení soudu prvního stupně tak, že žalobci uložil povinnost složit jistotu za náklady řízení ve výši 230 000 Kč na účet Obvodního soudu pro Prahu 3.

5. Odvolací soud - oproti soudu prvního stupně - dospěl k závěru, že není splněn žádný z důvodů, pro které nelze žalobci uložit povinnost složit jistotu za náklady (§ 51 odst. 2 zákona č. 97/1963 Sb.), a to ani důvod vymezený v § 51 odst. 2 písm. b) téhož zákona.

6. Odvolací soud vyšel ze sdělení ministerstva spravedlnosti ze dne 5. 10. 2012, podle kterého seychelský soud může uložit straně řízení, která není rezidentem v Seychelské republice, jistotu za náklady řízení, a této možnosti reálně využívá. To plyne z rozhodnutí Nejvyššího soudu Seychelské republiky ve věci De Riedmatten v. Maurel (Civil Side No 6, 2000) [2005] SCSC 12 (6.10.2005). Podle sdělení ministerstva spravedlnosti není materiální vzájemnost se Seychelskou republikou potvrzena.

7. Sdělení ministerstva spravedlnosti a rozhodnutí Nejvyššího soudu Seychelské republiky má podle odvolacího soudu „vyšší vypovídací hodnotu“ než prohlášení notářky L. A. P. Za této situace nelze dovést materiální vzájemnost se Seychelskou republikou. Uložení povinnosti složit jistotu za náklady tudíž nebrání ani § 51 odst. 2 písm. b) zákona č. 97/1963 Sb.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), maje za to, že napadené rozhodnutí spočívá na řešení otázek procesního práva, které dosud nebyly v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu vyřešeny.

9. Dovolatel předně odvolacímu soudu vytýká, že aplikoval nesprávný právní předpis (§ 51 zákona č. 97/1963 Sb.). Podle § 123 odst. 2 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále též jen „z. m. p. s.“), měl totiž o návrhu žalovaného na složení jistoty rozhodovat podle § 11 z. m. p. s. Navíc dovolatele v rozporu s naposledy označeným ustanovením nepoučil o důsledcích nesložení jistoty.

10. Odvolací soud současně nesprávně vyložil i jím aplikovaný právní předpis [§ 51 odst. 2 písm. b) zákona č. 97/1963 Sb.], když v něm použitý pojem „československý občan“ vyložil jako „cizinec“. Jen tak totiž mohl z rozhodnutí Nejvyššího soudu Seychelské republiky o uložení povinnosti složit jistotu žalobci - občanovi Švýcarské konfederace - dovést, že není dána materiální vzájemnost ani vůči občanům České republiky.

11. V této souvislosti dovolatel uvádí, že český soud by mohl uložit povinnost složit jistotu žalobci tehdy, bylo-li by prokázáno, že v domovském státu žalobce složení jistoty po českém občanovi skutečně požadují; to však prokázáno nebylo. Naopak povinnost složit jistotu by nemohla být uložena tehdy, bylo-li by v řízení prokázáno, že seychelský soud o uložení jistoty českému občanovi rozhodoval a povinnost složit jistotu mu neuložil. Otázkou zůstává, jak má český soud rozhodnout v situaci, kdy není známo (prokázáno), zda vůbec seychelský soud o uložení povinnosti složit jistotu českému občanovi rozhodoval. Dovolatel dovozuje, že za této situace by český soud povinnost složit jistotu na náklady řízení seychelskému žalobci uložit neměl; jistotu lze uložit jen tehdy, je-li

prokázáno, že ve státě, jehož je žalobce příslušníkem, se v obdobných případech od českého občana jistota žádá.

12. Žalovaný považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné a navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

13. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení otázek v něm otevřených, v rozhodování dovolacího soudu dosud neřešených.

IV.

Důvodnost dovolání

1) K výkladu § 123 odst. 2 z. m. p. s.

14. Podle § 123 odst. 2 z. m. p. s. pro řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se použijí i nadále ustanovení dosavadních právních předpisů o pravomoci českých soudů. To platí i pro řízení ve věcech uznání a výkonu cizích rozhodnutí a cizích rozhodčích nálezů ohledně podmínek pro jejich uznání a výkon.

15. Neurčují-li přechodná ustanovení nového procesního předpisu jinak, platí, že nové procesní právo (resp. změny procesního práva) se použije i v řízeních zahájených přede dnem nabytí jeho účinnosti. Jinými slovy, v procesním právu se zásadně prosazuje princip tzv. nepravé zpětné účinnosti (retroaktivity) [srov. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2007, sp. zn. [29 Odo 1756/2006](#), uveřejněného v časopise Soudní judikatura číslo 6, ročník 2007, pod č. 94, a veřejnosti dále dostupného - stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu přijatá po 1. lednu 2001 - na webových stránkách dovolacího soudu, a v něm citovaný nálezný pléna Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 21/96](#), uveřejněný pod č. 63/1997 Sb., či dovolatelem přílehlavě citované usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2006, sp. zn. [II. ÚS 512/05](#), dostupné na webových stránkách Ústavního soudu).

16. Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, upravuje (mimo jiné) i pravidla mezinárodního práva procesního. Ustanovení § 123 odst. 2 z. m. p. s. přitom určuje, že se v řízeních zahájených přede dnem jeho účinnosti (tj. před 1. lednem 2014) použijí toliko ustanovení dosavadních právních předpisů (tj. zejména zákona č. 97/1963 Sb.) o pravomoci českých soudů a dále ve věcech uznání a výkonu cizích rozhodnutí a cizích rozhodčích nálezů ustanovení dosavadních právních předpisů upravující podmínky pro jejich uznání a výkon.

17. Z řečeného se podává, že ostatní ustanovení mezinárodního práva procesního (neupravující výše uvedené otázky), obsažená v zákoně č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, se použijí i v řízeních zahájených před 1. lednem 2014. Rozhodoval-li tudíž odvolací soud o návrhu žalovaného na složení jistoty na náklady řízení po uvedeném datu, měl postupovat podle § 11 z. m. p. s. (v literatuře shodně BRÍZA, P. In: BRÍZA, P., BŘICHÁČEK, T., FIŠEROVÁ, Z., HORÁK, P., PTÁČEK, L., SVOBODA, J. : Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 712).

18. Nicméně jelikož jsou pravidla formulovaná v § 51 odst. 2 písm. b) zákona č. 97/1963 Sb. a v § 11 odst. 2 písm. b) z. m. p. s. obsahově shodná, nevedla chybná aplikace § 51 odst. 2 písm. b) zákona č. 97/1963 Sb. k nesprávnému rozhodnutí ve věci.

2) K výkladu § 11 odst. 2 písm. b) z. m. p. s.

19. Podle § 51 odst. 1 zákona č. 97/1963 Sb. cizinci, který se domáhá rozhodnutí o majetkovém právu, uloží soud na návrh odpůrce, aby složil soudem určenou jistotu za náklady řízení s tím, že nesložil-li jistotu do stanovené lhůty, nebude proti vůli odpůrce v řízení pokračovat a řízení zastaví.

Podle § 51 odst. 2 písm. b) zákona č. 97/1963 Sb. jistotu nelze uložit, jestliže ve státě, jehož je navrhovatel příslušníkem, se v podobných případech od československého občana jistota nežadá.

Podle § 11 odst. 1 z. m. p. s. cizinci, který má obvyklý pobyt v cizině, a zahraniční právnické osobě, kteří se domáhají rozhodnutí o majetkovém právu, může soud uložit na návrh žalovaného, aby složili jistotu určenou soudem na náklady řízení. Nesložil-li jistotu do stanovené lhůty, nebude soud proti vůli žalovaného v řízení pokračovat a řízení zastaví. O tom je třeba žalobce poučit.

Podle § 11 odst. 2 písm. b) z. m. p. s. složení jistoty nelze uložit, jestliže ve státě, jehož je žalobce občanem, se v podobných případech od státního občana České republiky nebo české právnické osoby jistota nežadá.

Podle § 13 téhož zákona ministerstvo spravedlnosti poskytne soudu na jeho žádost sdělení o vzájemnosti ze strany cizího státu.

20. Účelem právní úpravy jistoty na náklady řízení (*cautio judicatum solvi*) je zabezpečení vymahatelnosti náhrady nákladů řízení žalovaného v případě jeho úspěchu ve sporu, a to v situaci, kdy žalobce je cizincem a vymožení náhrady nákladů řízení může být pro žalovaného spojeno s nemalými obtížemi (srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. [29 Cdo 1088/2010](#), uveřejněného v časopise Soudní judikatura číslo 6, ročníku 2011, pod č. 83, či v literatuře HORÁK, P., BŘICHÁČEK, T. In: BŘÍZA, P., BŘICHÁČEK, T., FIŠEROVÁ, Z., HORÁK, P., PTÁČEK, L., SVOBODA, J. : Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 85).

21. Jistotu nelze uložit žalobcům (navrhovatelům) vypočteným v § 11 odst. 3 z. m. p. s. (v poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 srov. obdobně důvody usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 1088/2010](#)), a dále při naplnění některého z důvodů uvedených v § 11 odst. 2 z. m. p. s. Jedním z těchto důvodů je i splnění podmínky tzv. materiální vzájemnosti; nepožadují-li soudy určitého státu v podobných případech složení jistoty na náklady řízení od občanů České republiky (resp. od českých právnických osob), nelze uložit složení jistoty ani občanovi (právnické osobě z) tohoto státu.

22. Jak dovolatel poměrně přiléhavě vystihuje, podmínka vzájemnosti nebude beze sporu naplněna, bude-li prokázáno, že soudy určitého státu v podobných případech od občanů České republiky (českých právnických osob) požadují složení jistoty na náklady řízení. Stejně tak lze dovolateli přisvědčit, že bude-li prokázáno, že soudy určitého státu nevyhovují návrhům žalovaných na složení jistoty na náklady řízení vůči českým občanům (českým právnickým osobám), bude zpravidla podmínka vzájemnosti splněna a občanovi (či právnické osobě z) takového státu nebude možné uložit složení jistoty podle § 11 odst. 1 z. m. p. s.

23. V situaci, kdy právo určitého státu umožňuje uložení povinnosti složit jistotu na náklady řízení zahraničním žalobcům, aniž složení jistoty vylučuje pro případ materiální vzájemnosti [tedy aniž obsahuje ustanovení obdobné § 11 odst. 2 písm. b) z. m. p. s.] a aniž je známo, zda (a pokud ano, s jakým výsledkem) některý soud dotčeného státu o uložení takové povinnosti českému občanovi (české právnické osobě) rozhodoval, však bez dalšího nelze mít za to (jak dovozuje dovolatel), že podmínka materiální vzájemnosti je splněna a občanovi (právnické osobě z) takového státu nelze uložit povinnost složit jistotu z důvodu podle § 11 odst. 2 písm. b) z. m. p. s. Označené ustanovení totiž předpokládá, že materiální vzájemnost bude zjištěna. Nelze-li učinit závěr, že se v dotčeném státě od českých žalobců složení jistoty na náklady řízení nežadá, nebrání uložení této povinnosti

žalobci z takového státu ustanovení § 11 odst. 2 písm. b) z. m. p. s. Jinými slovy, z pouhé skutečnosti, že není známo, zda soudy cizího státu využívají jim dané možnosti požadovat složení jistoty na náklady řízení od českých žalobců, nelze usuzovat na splnění podmínky materiální vzájemnosti podle § 11 odst. 2 písm. b) z. m. p. s.

24. Právo Seychelské republiky podle zjištění soudů nižších stupňů umožňuje seychelským soudům, aby zahraničnímu žalobci uložily (k návrhu žalovaného a z dobrých důvodů) povinnost složit jistotu na náklady řízení. V projednávané věci nebylo zjištěno, že by seychelské soudy uvedené možnosti nevyužívaly vůči českým občanům (právnickým osobám); takový závěr neplyne ani z prohlášení notářky L. A. P. (z něhož není zřejmé, zda některý seychelský soud o návrhu na složení jistoty na náklady řízení vůči českému žalobci rozhodoval). Naopak bylo zjištěno, že Nejvyšší soud Seychelské republiky této možnosti využil vůči zahraničnímu žalobci (podle dovolatele občanovi Švýcarské konfederace). Za této situace nelze uzavřít, že seychelské soudy v podobných případech od státního občana České republiky nebo české právnické osoby jistotu nežadají.

25. Právní posouzení věci odvolacím soudem je tedy co do výsledku správné.

26. Jakkoliv lze dovolateli přisvědčit, že odvolací soud pochybil, nepoučil-li ho o důsledcích nesplnění povinnosti složit jistotu ve stanovené lhůtě, není uvedené pochybení důvodem pro zrušení napadeného rozhodnutí. Absence poučení podle § 11 odst. 1 in fine z. m. p. s. totiž nepředstavuje nesprávné právní posouzení a není ani jinou vadou řízení, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; řízení však nelze zastavit, dokud dovolateli nebude poučení poskytnuto.

27. Nejvyšší soud, jenž neshledal ani jiné vady, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), proto dovolání zamítl podle § 243d písm. a) o. s. ř.